

HZ. ÂDEM'İN DIŞLANDIĞI CENNETİN DÜNYASI MESELESİ

Bahattin DARTMA*

ÖZET

Her ne kadar bazı farklı görüşler ileri sürülse de Kur'an ve sünnetin verileri, ilk insan ve ilk peygamberin Hz. Âdem olduğunu işaretlemektedirler.

Kur'an'da Hz. Âdem ve eşinin bir süre cennet hayatı yaşadıkları ve işledikleri bir hata nedeniyle, hemen her türlü imkanlarla donatılmış olan bu cennetten çıkarıldıklarından bahsedilmektedir.

Onların yaklaştıkları bu yasak ağacın ne olduğu ve bu nedenle uzaklaştırdıkları cennetin hangi dünyada bulunduğu tartışma konusu olmuştur.

İşte biz de bu küçük çaplı etüdümüzde irdelenen konulardan biri olarak Hz. Âdem ve eşinin atıldıkları cennetin âhirette mi yoksa bu dünyada mı olduğunu belirlemeye çalıştık.

Hâdisenin anlatıldığı âyetlerle Kur'an'ın diğer âyetlerini birlikte ele aldığımızda, söz konusu cennetin âhirette değil, bu dünyada olabileceğinin ortaya çıktığını söyleme imkanının olduğuna kanaat getirdik.

Anahtar kelimeler: Âdem, şeytan, dünya, âhiret, cennet.

ABSTRACT

The Problem Of Paradise World From Which Prophet Adam Was Deported

Although many different views were posed, according to the explanations of the Qur'an and sunnah the first human and prophet is the prophet Adam. In the Qur'an it is stated that the prophet Adam and his wife lived in the paradise for a while and finally were deported from the paradise endowed with every possibility owing to a mistake made by them.

It has always become a problem the type of the tree they approached to and in which world the paradise they were sent to was.

In this small scale study one of the handled topics analysed whether the the paradise from which the Adam and his wife deported was in this world or in the hereafter.

When the verses explaining the deportation of Adam and other verses of the Qur'an are discussed together, it is possible to say that the above mentioned paradise may not be in the hereafter, but it may be in this world.

Key words: Adam, satan (evil) world, hereafter, paradise.

* Prof. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Tefsir Anabilim Dalı, bahagani@gmail.com

Kitap ve sünnete göre Âdem (as), ilk insan¹ ve ilk peygamberdir.² Ancak değişik açılardan bu konuda farklı görüş ve yorumlar da vardır. Biz etüdümüzde bu tür konuları bir tarafa bırakarak sadece, zaman zaman gündeme gelen “Hz. Âdem ve eşinin çıkarıldığı cennetin hangi dünyada yani, ahirette mi yoksa bu dünyada mı? olduğunu” tespit etmeye çalışacağız. Referans olarak da daha ziyade, -ön kabullerden ve yargılardan bağımsız bir şekilde- Kur’ân’ın diğer âyetlerini kullanacağız. Yani konuyu Kur’ân hâlesinde ele almaya gayret edeceğiz.

Bu kısa bilgilerden sonra şimdi asıl konuya geçebiliriz.

Hz. Âdem’in cennetten atılma olayını derli-toplu olarak anlatan âyetler şunlardır:

“(Allah buyurdu ki): *Ey Adem! Sen ve eşin cennette yerleşip dilediğiniz yerden yeyin. Ancak şu ağaca yaklaşmayın! Sonra zalimlerden olursunuz.*¹⁹ *Derken şeytan, birbirine kapalı ayıp yerlerini kendilerine göstermek için onlara vesvese verdi ve: Rabbiniz size bu ağacı surf melek veya ebedî kalanlardan olursunuz diye yasakladı, dedi.*²⁰ *Ve onlara: Ben gerçekten size öğüt verenlerdenim, diye yemin etti.*²¹ *Böylece onları hile ile aldattı. Ağacın meyvesini tattıklarında ayıp yerleri kendilerine göründü. Ve cennet yapraklarından üzerlerini örtmeye başladılar. Rableri onlara: Ben size o ağacı yasaklamadım mı ve şeytan size apaçık bir düşmandır, demedim mi? diye nidâ etti.*²² *(Adem ile eşi) dediler ki: Ey Rab-bimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz.*²³ *Allah: Birbirinize düşman olarak inin! Sizin için yeryüzünde bir süreye kadar yerleşme ve faydalanma vardır, buyurdu.*²⁴ *Orada yaşayacaksınız, orada öleceksiniz ve orada (diriltilip) çıkarılacaksınız” dedi.*²⁵ *(...) Ey Âdem oğulları! Şeytan, ana-babanızı, ayıp yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak cennetten çıkardığı gibi sizi de aldatmasın. Çünkü o ve yandaşları, sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Şüphesiz biz şeytanları, inanmayanların dostları kıldık.*^{27³}

Konumuzun geçtiği bu âyetleri sırasıyla inceleyerek sözü edilen cennetin uhrevî mi yoksa dünyevî mi? olabileceğine açıklık getirmeye çalışalım:

a. İlk âyette (7/19) “cennet” kelimesi geçmektedir.

¹ Âl-i İmrân (3), 59; **Tirmizî**, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevrate, **Sünenü’t-Tirmizî**, İstanbul, 1981, Menâkıb, 74.

² Âl-i İmrân (3), 33; Meryem (19), 58; **Ahmed b. Hanbel, Müsned**, İstanbul, 1982, V, 178, 179, 265.

³ Araf (7), 19-25, 27. Bu olayın anlatıldığı başka âyetler için bkz., Bakara (2), 35-38; Tâhâ (20), 117-123.

Cennet ise, “*içinde meyveli/meyvesiz ağaçlar ve sular bulunan toprak parçasından ibaret bahçe*”⁴ demektir. Bu tanıma göre âyette geçen cennetin, âhiretteki cennet olduğuna dair herhangi bir işaret yoktur.

Âyete göre Hz. Âdem ve eşi, orada yasaklanmış ağaçtan yememeleri konusunda uyarılırlar, ondan yedikleri takdirde kendilerine, zalimlerden olacakları ihtarı yapılır.⁵

Anlaşılan o ki, Hz. Âdem ve eşi, yasaklanan ağaca yaklaşmama istemiyle bir bakıma imtihana tabi tutulmuşlardır. Şunu hemen belirtelim ki âhiret, imtihan yeri değil, mücâzât (karşılık bulma) yeridir; bu dünyada yapılan iyi veya kötü amellere göre orada sevap veya ıkâb verilir. Şu âyetler bu hususları sarahaten ortaya koymaktadırlar:

“*Kim bir kötülük işlerse, onun kadar ceza görür...*”⁶

“*İşte yaptıklarınıza karşılık size miras verilen cennet budur.*”⁷

“*O gün hiçbir kimse en ufak bir haksızlığa uğramaz. Siz orada ancak yaptıklarınızın karşılığını alırsınız.*”⁸

“*... Ve kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir. Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete konursa o, gerçekten kurtuluşa ermiştir...*”⁹

Ayrıca âhiretteki cennette sunulan nimetlerde herhangi bir kesinti, kısıtlama ve yasaklama söz konusu değildir:

⁴ **er-Râğıb el-İsfehâni**, Huseyn b. Muhammed b. el-Mufazzal, **Müfredâtü Elfâzi'l-Kur'ân**, (tahkik, Safvân Adnân Dâvüdi), 1. baskı, Beyrut, 1992/1412, s. 204 (C-N-N mad.); **eş-Şeyh es-Semin**, Ahmed b. Yusuf, **Umdetu'l-Huffâz fi Tefsiri Eşrafi'l-Elfâz**, (tahkik, Muhammed Altûnci), 1. baskı, 1993/1414, I, 401 (C-N-N mad.); **İbn Âşûr**, Muhammed Tâhir, **Tefsîru't-Tahrîr ve't-Tenvîr**, ed-Dâru't-Tünusiyye, I, 430.

⁵ Bu yasak ağaçtan muradın ne olduğuna dair bilgi için bkz., **el-Maverdî**, Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Habîb, **en-Nüket ve'l-Uyûn/Tefsîru'l-Maverdî**, (ta'lik, es-Seyyid b. Abdî'l-maksûd b. Abdî'r-rahîm), Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, I, 107; **İbnu'l-Cevzî**, Ebu'l-Ferec Cemâlu'd-dîn Abdu'r-rahmân b. Ali b. Muhammed, **Zâdu'l-Mesîr fi İlmi't-Tefsîr**, el-Mektebetü'l-İslâmî, 4. baskı, 1987/1407, I, 66; **Ateş**, Süleyman, **Yüce Kur'ân'ın Çağdaş Tefsiri**, Yeni Ufuklar Neşriyat, I, 147-148.

⁶ Mümin (40), 40.

⁷ Zühruf (43), 72.

⁸ Yasin (36), 54.

⁹ Âl-i İmrân (3), 185.

“... Kim de kadın veya erkek, mümin olarak faydalı bir iş yaparsa işte onlar, cennete girecekler, orada onlara hesapsız rızık verilecektir.”¹⁰

“Sayısız meyveler içindedirler; tükenmeyen ve yasaklanmayan.”¹¹

“Onlara canlarının istediği meyve ve etten bol bol verdik.”¹²

“Orada kendileri için diledikleri her şey vardır. Katımızda dahası da vardır.”¹³

“Ne yana bakarsan bak, (yuğınla) nimet ve ulu bir saltanat görürsün.”¹⁴

Yeri gelmişken burada şunu da belirtelim ki, söz konusu cennetin, hemen her yönden yaşam şartları en güzel bir şekilde hazırlanmış ve hiçbir problem yaşanmayan fevkalâde bir yer olduğu şu âyetlerden anlaşılmaktadır:

“Şimdi burada acıkmayacaksın, çıplak kalmayacaksın. Ve sen susamayacaksın, sıcaktan da bunalmayacaksın.”¹⁵

Dikkat edilirse âyetlerdeki tavsiflerin, bu cennetin uhrevî değil, dünyevî bir cennet olduğuna işaret ettiği de söylenebilir. Zira acıkma, çıplak kalma, susama ve sıcaklıktan bunalma gibi sıkıntılar uhrevî hayatta değil bu dünyada yaşanan zorluklardandır.

İşte bu vb. hususların, Hz. Âdem ve eşinin çıkarıldığı cennetin âhiretteki ebedî cennet değil, bu dünyada güzel bir bahçe olabileceğine işaret ettiğini söyleyebiliriz.

b. İkinci âyette (7/20) şeytanın onlara, ayıp yerlerini göstermek amacıyla vesvese verdiği, bu ağacın kendilerine, melek ya da ebedilerden olmamaları için yasaklandığını ileri sürdüğü anlatılmıştır.

Hemen ifade edelim ki, âyetlerden anlaşıldığına göre şeytan bu cennete girmiştir. Halbuki uhrevî cennete şeytan gibi âsiler değil¹⁶, inananlar, müttakiler, iyi işler (sâlih amel) yapanlar, güzel değerler üretenler, kötülüklerden sakınanlar... girer. Şu âyetler bu vb. hususları sarâhaten ortaya koymaktadırlar:

¹⁰ Mü'min (40), 40.

¹¹ Vakıa (56), 32-33.

¹² Tur (52), 22. Benzer anlamda başka bir âyet için meselâ bkz., Zühruf (43), 73.

¹³ Kaf (50), 35.

¹⁴ İnsan (76), 20.

¹⁵ Tâhâ (20), 118-119.

¹⁶ Meselâ bkz., Mâide (5), 72; Araf (7), 40.

*"Takvâ sahiplerine va'dolunan cennetin özelliği (şudur): Onun zemininden ırmaklar akar. Yemişleri ve gölgesi süreklidir. İşte bu, (kötülüklerden) sakınanların (mutlu) sonudur. Kâfirlerin sonu ise ateştir."*¹⁷

*"İnanıp da iyi işler yapanlara gelince -ki hiç kimseye gücünün üstünde bir vazife yüklemeyiz- işte onlar, cennet ehlidir. Orada onlar ebedî kalacaklar."*¹⁸

*"Şüphesiz (kötülüklerden) korunanlar cennetlerde ve nimet içindedirler."*¹⁹

*"Cennet de takvâ sahiplerine yaklaştırılır; (onlardan) uzakta olmayacaktır. İşte size va'dedilen cennet! Ki o, daima Allah'a yönelen, (O'nun buyruklarını) koruyan, görmeden Rahmân'a saygı gösteren ve (Allah'a) dönük bir kalp getiren herkesin (mükâfatı budur). Oraya selâmetle girin. İşte bu, ebedî yaşamanın başladığı gündür."*²⁰

Öte yandan şeytanın girdiği yerin müminler açısından güvenilir bir mekan olması mümkün değildir. Halbuki âhiretteki cennet korku, üzüntü, keder vb. sıkıntıların olmadığı güvenli bir ortamdır:

*"... (Ve cennet ehline dönerek): "Girin cennete; artık size korku yoktur ve siz üzülecek de değilsiniz" (derler)."*²¹

*"Sizi huzurumuza yaklaştıracak olan ne mallarınızdır ne de evlâtlarınızdır. İman edip iyi amelde bulunanlar müstesna; onlara yaptıklarının kat kat fazlası mükâfat vardır. Onlar (cennet) odalarında güven içindedirler."*²²

*"Müttakîler ise hakikaten güvenilir bir makamdadırlar. Bahçelerde ve pınar başlarındadırlar. İşte böyle. Bunun yanı sıra biz onları, iri gözlü hûrilerle evlendiririz. Orada, güven içinde (canlarının çektiği) her meyveyi isterler."*²³

Burada belirtmemiz gereken önemli bir mesele de şudur: Şeytanın ifadesine göre yasağın iki gerekçesi vardır: Bunlardan biri "**melek**", diğeri de "**ebedîlerden olma**" endişesidir.

¹⁷ Rad (13), 35.

¹⁸ Araf (7), 42.

¹⁹ Tur (52), 17.

²⁰ Kaf (50), 31-34.

²¹ Araf (7), 49. Benzer anlamda başka bir âyet için meselâ bkz., Zühruf (43), 68.

²² Sebe' (34), 37.

²³ Duhan (44), 51-55.

Her şeyden önce yaratıldıkları madde²⁴ ve dolayısı ile mahiyetleri birbirinden tamamen farklı olduğu için, normal şartlarda biyolojik açıdan insanın melek olması mümkün değildir. O halde şeytanın bu gerekçesi doğru olmaktan çok uzaktır.

“Ebedilerden olma” meselesine gelince Kur’ân, hiçbir ayırım yapılmadan bütün canlıların ölüm olayını yaşayacağını açıkça haber vermektedir:

“Her canlı ölümü tadacaktır...”²⁵

Dolayısı ile şeytan tarafından ileri sürülen “ebedilerden olma” gerekçesi de tamamen gerçek dışıdır.

Esasen burada konumuzla ilgili olarak anlatmak istediğimiz asıl mesele şudur: Eğer Hz. Âdem’in atıldığı cennet, ebedi olan uhrevî cennet olsaydı onun, tekrar ebedilerden olmak düşüncesiyle yasaklanan ağaçtan yemesinin/tatmasının hiçbir manası olmazdı. Zira bu, “**hâsıl-ı tahsîl**” (elde edileni tekrar elde etme) kabilinden faydasız ve anlamsız bir davranış olurdu. Buradan da Hz. Âdem’in uzaklaştırıldığı cennetin uhrevî değil, dünyevî olduğu sonucu çıkarılabilir.

c. Üçüncü âyette (7/21) inandırıcı olması için şeytan onlara gerçek bir öğütçü olduğuna dair yemin etmiştir.

Şunu hiçbir zaman unutmamak gerekir ki şeytan, insanın en azılı düşmanıdır:

“Kullarıma söyle: (İnsanlara karşı) en güzel sözü söylesinler. Çünkü şeytan aralarını bozar. Zira şeytan insanın apaçık bir düşmanıdır.”²⁶

Apaçık bir düşman olduğu için onun, hiçbir sözüne itibar etmemek, arkasından gitmemek, kısaca istek ve tavsiyelerinden titizlikle sakınmak lazımdır:

²⁴ İnsanlar topraktan yaratılmışlardır. Meselâ bkz., Âl-i İmrân (3), 33, En’âm (6), 2; Arâf (7), 12; Kehf (18), 37; Hacc (22), 5; Mü’minün (23), 12; Rûm (30), 20; Secde (32), 7; Fâtır (35), 11; Sâffât (37), 11; Sâd (38), 71, 76; Ğâfir (40), 67; **Ahmed b. Hanbel**, II, 248, 378, 524, IV, 168; **Tirmizi**, Menâkıb, 74, Tefsîru’l-Kur’ân, 2 (Bakara), 1; **Ebû Dâvûd**, Süleyman b. Eş’as es-Sicistânî, **Sünenu Ebî Dâvûd**, İstanbul, 1981, Sünnet, 16; **İbn Mâce**, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvîni, **Sünenu İbn Mâce**, İstanbul, 1981, Mukaddime, 10. Melekler de nurdan yaratılmışlardır. Meselâ bkz., **Ahmed b. Hanbel**, VI, 153, 168; **Müslim**, Ebu’l-Huseyn Müslim b. El-Haccâc, **Sahîhu Müslim**, İstanbul, 1981, Zühhd, 60.

²⁵ Âl-i İmrân (3), 185.

²⁶ İsrâ’ (18), 53. Ayrıca bkz., Arâf (7), 22; Yûsuf (12), 5; Fâtır (35), 6; Zühruf (43), 62.

“... Allah'ın size verdiği rızıktan yeyin, şeytanın ardına düşmeyin; şüphesiz o sizin için apaçık bir düşmandır.”²⁷

“Ey iman edenler! Şeytanın adımlarını takip etmeyin. Kim şeytanın adımlarını takip ederse, muhakkak ki o, edepsizliği (yüz kızartıcı suçları) ve kötülüğü emreder. Eğer üstünüzde Allah'ın lütuf ve merhameti olmasaydı, içinizden hiçbir kimse asla temize çıkamazdı...”²⁸

Dolayısı ile bizim de şeytanı bir düşman olarak kabul etmemiz gerekir:

“Çünkü şeytan, sizin düşmanınızdır, siz de onu düşman sayın. O, kendi taraftarlarını ancak ateş ehlinde olmaya çağırır.”²⁹

d. Dördüncü (7/22) âyete göre şeytan onları, yasaklanan ağaçtan tattırarak aldatmış, bunun üzerine onların görünmemesi gereken (avret) yerleri açılmış; bu nedenle çıplak kısımların üzerlerini cennetteki (bahçedeki) yapraklarla örtmeye çalışmışlardır.

Hemen belirtmemiz gerekir ki, uhrevî cennette hile, aldatma, kandırma, günah işleme, yalan ve boş söz söyleme gibi ilâhî iradenin onaylamadığı eylemlerin yapılması ve sözlerin söylenmesi mümkün değildir:

“Orada karşılıklı kadeh tokuştururlar, ama burada (içki yüzünden) ne saçmalama vardır ne de günaha girme.”³⁰

“Onlar orada ne boş bir söz ne de yalan işitirler.”³¹

“Orada boş bir söz ve günaha sokan bir laf işitmezler. Söylenen, yalnızca “selâm, selâm”dır.”³²

Çünkü yukarıdaki (Al-i İmrân/185) âyetle şu aşağıdaki âyetlere göre âhiretteki cennete giren artık kurtulmuştur:

“(Bunlar) Rabbinden bir lütuf olarak (verilmiştir). İşte büyük kurtuluş budur.”³³

“(Bütün bu lütuflar) mümin erkeklerle mümin kadınları, içinde ebedi kalacakları, zemininden ırmaklar akan cennetlere koyması, onların günahlarını örtmesi içindir. İşte bu, Allah katında büyük bir kurtuluştur.”³⁴

²⁷ Enam (6), 142.

²⁸ Nur (24), 21.

²⁹ Fâtır (35), 6.

³⁰ Tur (52), 23.

³¹ Nebe' (78), 35.

³² Vakıa (56), 25-26.

³³ Duhan (44), 57. Konuya ilişkin başka âyetler için meselâ bkz., Tevbe (9), 100; Ahkaf (46), 119; Teğâbün (64), 9.

³⁴ Feth (48), 5.

Ayrıca uhrevî cennette giyilecek olanlar da öyle yaprak gibi basit değil, kıymetli eşyâdandır:

*“İnce ipekten ve parlak atlasan giyerek karşılıklı otururlar.”*³⁵

*“Üzerlerinde yeşil ipekten ince ve kalın elbiseler vardır; gümüş bilezikler takınmışlardır...”*³⁶

*“Sabretmelerine karşılık onlara cenneti ve (cennetteki) ipekleri lütfeder.”*³⁷

İşte bu bilgiler, söz konusu cennetin bu dünyada bulunan fevkalâde bir bahçe olduğunu tedâî ettirecek niteliktedir diyebiliriz.

e. Beşinci (7/23) âyette Hz. Âdem ve eşi, hata yaptıklarını anlayarak Yüce Allah’tan bağışlanmalarını isterler.

Yukarıda da belirtildiği gibi âhiretteki cennet bir mücâzât yeri olduğu için orada, günah işleme ve sonrasında mağfiret dileme eylemi olmamalıdır.

f. Altıncı (7/24) âyetin ifadesine göre onlar, -bir süre yaşamak üzere- birbirlerine düşman olarak bu cennetten zorla³⁸ çıkarılırlar.

Bu âyete göre onlar artık o hâdiseden sonra birbirlerine hasım/düşman olmuşlardır. Hâlbuki âhiretteki cennette kin, nefret, düşmanlık ve buğuz gibi kötü niyet ve düşünceler yoktur, sevgi, saygı, dostluk ve kardeşlik gibi hep güzel duygu ve davranışlar vardır:

*“Biz, onların gönüllerindeki kini söküp attık; onlar artık köşkler üzerinde karşı karşıya oturan kardeşler olacaklar.”*³⁹

Yine bu âyete göre onlar bu cennetten atılmışlardır. Halbuki uhrevî cennete girenler artık oradan çık[arıl]mazlar:

*“... Ve onlar, oradan çıkarılmayacaklardır.”*⁴⁰

³⁵ Duhan (44), 53.

³⁶ İnsan (76), 21.

³⁷ İnsan (76), 12.

³⁸ Âyette, “**zor kullanarak/baskı yaparak indirmek**” anlamındaki (h-b-t) kökünden türetilen (ihbitû) emir sığası geçmesi nedeniyle bu hususu yansıtmak için burada “**zorla**” kelimesini kullandık. Bkz., **er-Râğib el-İsfehânî**, s. 832 (H-B-T mad.).

³⁹ Hicr (15), 47.

⁴⁰ Hicr (15), 48.

Çünkü uhrevî cennet geçici değil, düşünce ufkumuzun sınırlarını aşan bütün lütufların ve güzelliklerin sunulduğu daimî ve gerçek bir yaşam yeridir:

“Onlar cennet ehlidirler. Yapmakta olduklarına karşılık orada ebedî kalacaklardır.”⁴¹

“Onlara altın tepsiler ve kadehler dolaştırılır. Orada canlarının istediği, gözlerinin hoşlandığı her şey vardır. Ve siz, orada ebedî kalacaksınız.”⁴²

“Müttakîlere va’dolunan cennetin durumu şöyledir: İçinde bozulmayan sudan ırmaklar, tadı değişmeyen süttan ırmaklar, içenlere lezzet veren şaraptan ırmaklar ve süzme baldan ırmaklar vardır. Orada meyvelerin her çeşidi onlarındır...”⁴³

“Mutlu olanlara gelince, onlar da cennettedirler. Rabbinin dilediği hariç, gökler ve yer durdukça onlar da orada ebedî kalacaklardır. Bu (nimetler) bitmez, tükenmez bir lütuftur.”⁴⁴

“Bu dünya hayatı sadece bir eğlenceden, bir oyundan ibarettir. Âhîret yurduna (oradaki hayata) gelince, işte asıl yaşama odur. Keşke bilmiş olsalardı!”⁴⁵

Orada hiçbir problem ve sıkıntı da yoktur:

“Orada koltuklara kurulmuş olarak bulunurlar; ne yakıcı sıcak görülür orada, ne de dondurucu soğuk.”⁴⁶

“Onlara orada hiçbir yorgunluk gelmeyecektir...”⁴⁷

“Güzel davrananlara daha güzel karşılık, bir de fazlası vardır. Onların yüzlerine ne bir toz (kara leke) bulaşır ne de bir horluk (ge-

⁴¹ Ahkâf (46), 14.

⁴² Zühurf (43), 71.

⁴³ Muhammed (47), 15.

⁴⁴ Hud (11), 108. Cennet hayatının sürekli olduğuna dair başka âyetler için meselâ bkz., Maide (5), 85; Tevbe (9), 89, 100; İbrahim (14), 23; Zümer (39), 73; Ahkaf (46), 119; Feth (48), 5; Teğâbün (64), 9. Cennette sunulan nimetler hakkında daha geniş bilgi için bkz., Yasin (36), 55-57; Sâffât (37), 41-49; Tûr (52), 18-24; Vakıa (56), 8-24, 27-31, 34-38; İnsan (76), 14-19; Nebe (78), 31-34.

⁴⁵ Ankebût (29), 64.

⁴⁶ İnsan (76), 13.

⁴⁷ Hicr (15), 48.

*lir). İşte onlar cennet ehlidirler. Ve onlar orada ebedî kalacaklardır.*⁴⁸

Bütün bu beyanların, söz konusu cennetin, âhiret cennetini değil, bu dünyada bulunan ve hemen her türlü imkâna sahip güzel bir bahçeyi işaretlediğini söylemek mümkün gibi görünmektedir.

g. Yedinci (Araf/25) âyette onların bir süre yaşadktan sonra ölecekleri haber verilmektedir.

Eğer Hz. Âdem ve eşinin çıkarıldıkları cennetin âhiretteki ebedî cennet olduğu kabul edilirse bu onların iki defa öldükleri anlamına gelmektedir. Halbuki Kur’ân ölüm olayının bir defa yaşanacağını haber vermektedir:

*“İlk tattıkları ölüm dışında, orada artık ölüm tatmazlar. Ve Allah onları cehennem azabından korumuştur (sürekli hayata kavuşmuşlardır).”*⁴⁹

Bu hususun da Hz. Âdem ve eşinin dışlandığı cennetin âhiretteki cennet olmayıp bu dünyada bir bahçe (cennet) olabileceği ihtimalini kuvvetlendirdiğini söyleyebiliriz.

h. Yukarıda zikredilen Araf (7) süresinin 20, 22 ve 27. âyetlerinde onların elbiselerinin şeytan tarafından soydurularak ayıp olan (avret) yerlerinin açıldığından yani, çıplak kaldıklarından bahsedilmektedir. Tâhâ (20) süresinin 118. âyetinde ise orada, “**çıplak kalınmayacağı**” ifade edilmektedir.

İlk bakışta âyetlerin birbirleriyle çelişkili olduğu zannedilebilir. Şunu önemle belirtelim ki Kur’ân’da, birbirleriyle tenâkuz halinde olan ve çatışan hiçbir âyet yoktur.⁵⁰ Dolayısı ile bu âyetler arasında da herhangi bir çelişkili durum söz konusu değildir. Bunu şöyle izâh etmemiz mümkündür: Âcizâne kanaatimize göre siyaki ve sibakından da anlaşılacağı üzere Tâhâ süresinin (20) 118. âyetindeki “**çıplaklık**” hakiki manada kullanılmış olmalıdır. Zira âyetlerde (Tâhâ/118-119) hakiki manada olmak üzere söz konusu cennette acıkmak, çıplak kalmak, susamak ve sıcaklıktan burnalmak gibi birtakım sıkıntıların yaşanmayacağı bildirilmektedir. Buna göre Araf (7) süresinin 20, 22 ve 27. âyetlerinde, görünmemesi gereken yerlerin açılmasına sebep olan “ağaca yaklaşma/ağacın meyvesinden tatma” eyleminin mecâzî manada mese-

⁴⁸ Yunus (10), 26.

⁴⁹ Duhan (44), 56.

⁵⁰ Meselâ bkz., Nisâ’ (4), 82.

lâ, cinsî ilişki⁵¹ şeklinde yorumlanması, çelişkinin izalesi bakımından gerekli görünmektedir. Çünkü, “ağaca yaklaşmanın/ağacın meyvesinden yemenin” hakiki manada olduğu kabul edilirse bununla “avret yerlerinin açılması” arasında makul bir irtibat kurmak yani, bu iki farklı eylemin arasını bağdaştırmak oldukça zordur. “*Cinsî yaklaşma*” ile “*ayıp olan yerlerin açılması*”nın arasını telif etmek ise rahatlıkla mümkündür. İşte burada böyle bir mecâzî mananın varlığı kabul edilirse âyetler arasında herhangi bir çelişkinin bulunmadığı görülmüş olur. Konuyu noktalamadan önce şunu da belirtelim ki burada, çelişki vehmini giderecek başka yorum ve izâhlar da yapılabilir.

Sonuç

İnsanlığın atası olan ve nübüvvetle görevlendirilen ilk şahsiyet olarak temâyüz eden Hz. Âdem'in bir süre cennet hayatı yaşaması ve hemen her türlü paha biçilmez nimetin cömertçe sunulduğu bu cennetten atılma hâdisesi Kur'an'da özetle yer almaktadır.

İslâm kültür hayatında Hz. Âdem merkezli pek çok mesele ortaya atılmış ve bu mevzular hakkında farklı görüşler serdedilmiş, değerlendirmeler yapılmıştır.

İşte biz de tartışılan bu konular arasında Hz. Âdem ve eşinin ihlal ettikleri bir yasak nedeniyle çıkarıldıkları cennetin hangi dünyada (yani bu dünyada mı yoksa âhirette mi?) konumlandırılmış olabileceği meselesini inceleme konusu yaptık.

Araştırmamız esnasında olayın geçtiği âyetlerle diğer âyetleri karşılaştırdığımızda, Hz. Âdem ve eşinin dışlandıkları cennetin, üzerinde yaşadığımız bu dünyada olma ihtimalinin daha ağırlıklı olduğu mümkün gibi görünmektedir. Yukarıda sırladığımız hemen her maddenin bu tezi desteklediği söylenebilir. Söz konusu cennetin bu dünyada olabileceğinin kabul edilmesi, hiçbir itikâdî esâsa da münâfî değildir.

⁵¹ **Ateş**, I, 147, 148.

KAYNAKÇA

- Ahmed b. Hanbel, Müsned**, İstanbul, 1982.
- Ateş**, Süleyman, **Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri**, Yeni Ufuklar Neşriyat.
- Ebû Dâvûd**, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî, **Sünenu Ebî Dâvûd**, İstanbul, 1981.
- İbn Âşûr**, Muhammed Tâhir, **Tefsîru't-Tahrîr ve't-Tenvîr**, ed-Dâru't-Tünusiyye.
- İbn Mâce**, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, **Sünenu İbn Mâce**, İstanbul, 1981.
- İbnu'l-Cevzî**, Ebu'l-Ferec Cemâlu'd-dîn Abdu'r-rahmân b. Ali b. Muhammed, **Zâdu'l-Mesîr fi İlmi't-Tefsîr**, el-Mektebetü'l-İslâmî, 4. baskı, 1987/1407.
- el-Maverdî**, Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Habîb, **en-Nüket ve'l-Uyûn/Tefsîru'l-Maverdî**, (ta'lik, es-Seyyid b. Abdi'l-maksûd b. Abdi'r-rahîm), Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye.
- Müslim**, Ebu'l-Huseyn Müslim b. El-Haccâc, **Sahîhu Müslim**, İstanbul, 1981.
- er-Râğîb el-İsfehânî**, Huseyn b. Muhammed b. el-Mufazzal, **Müfredâtü Elfâzi'l-Kur'an**, (tahkik, Safvân Adnân Dâvûdî), 1. baskı, Beyrut, 1992/1412.
- eş-Şeyh es-Semin**, Ahmed b. Yusuf, **Umdetu'l-Huffâz fi Tefsîri Eşrafi'l-Elfâz**, (tahkik, Muhammed Altûncî), 1. baskı, 1993/1414.
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevrâte**, Sünenü't-Tirmizî, İstanbul, 1981.